

LA REPRESSIÓ DESPRÉS DEL 1714: EXECUCIONS, EMPRESONAMENTS I EXILIS INTERNS

JOSEP CATÀ TUR I ANTONI MUÑOZ GONZÁLEZ
Historiadors

1. INTRODUCCIÓ

Les capitulacions de Barcelona i Cardona del setembre de 1714 i l'aïllament internacional català, produït, malgrat els esforços de la diplomàcia catalana, pel seguit de tractats entre les potències enfrontades posteriors a la Pau d'Utrecht, deixaren les mans lliures al poder absolutista castellà per dur a terme el seu anhel cobejat llargament, si més no, des del temps del comte duc d'Olivares:¹ acabar amb tot vestigi de model pactista a Catalunya, imposar al país el model absolutista i aconseguir drenar fiscalment la seva economia sense traves.

La catalanofòbia generada per l'entorn cortesà madrileny, tasca en la qual va excel·lir Francisco de Quevedo² i induïda sobre la població de la Corona de Castella, va ser un factor de primer ordre a l'hora de mobilitzar l'esforç bèl·lic filipista. Com a mostra, només cal recordar el testimoniatge del gran almirall de Castella, aristòcrata austriacista, en aquest sentit. La catalanofòbia fou present, també, a l'hora de planificar i aplicar la repressió.

2. OBJECTIUS I INSTRUMENTS DE LA REPRESSIÓ

Som de l'opinió que la repressió, en les seves línies generals, estava programada amb antelació i era del tot previsible. No així els detalls concrets de la seva aplicació en cada un dels àmbits que afectà. Els precedents repressius a l'Aragó, a València³ i als territoris del Principat ocupats abans de la caiguda de Barcelona,⁴ així com la *conditio sine qua non* de la negativa a la continuïtat de la sobirania catalana, que tots els negociadors filipistes en els escenaris internacionals foren obligats a seguir, dibuixen un projecte repressor global ben definit i d'acord amb els supòsits que apuntàvem en els paràgrafs introductoris. Aquesta programació prèvia del model repres-

sor venia anunciada, també, per les mesures repressives de Lluís XIV sobre els comtats del nord arran de la revolta dels Angelets de la Terra. D'altra banda, però, la discussió sobre quin destí havia de tenir Barcelona, relacionat aquest amb la més que probable construcció de la seva ciutadella, així com el fet de no tenir establerta la finalitat concreta que calia donar a alguns dels símbols catalans, com també les continuades consultes a la cort de Felip V sobre el tractament que havien de rebre els presos polítics i quines respostes donar a les seves peticions, són circumstàncies que evidencien que no tot estava previst al detall en el programa repressor.

L'objectiu principal de la tasca repressora era assegurar per sempre el domini de la monarquia filipista i l'aristocràcia que li donava suport sobre tot el territori del Principat i la seva població. Aquest objectiu, llargament anhelat, insistim, des del temps de la monarquia dels Habsburg, requeria, un cop es donessin les circumstàncies adequades, l'aplicació d'un model repressiu basat en l'ús arbitrari i indiscriminat de la força militar sobre tots els sectors i àmbits socials. Aquest model va crear escola i fou aplicat mecànicament en temps posteriors: avalot de les quintes i bullangues del segle XVIII, «jamàncies» i bombardejos del segle XIX, estats de guerra als segles XIX i XX, dictadures de Miguel Primo de Rivera i de Francisco Franco. En el cas de l'ocupació borbònica de Catalunya a partir de la Guerra de Successió, la historiografia catalana ha encunyat, en aquest sentit, l'expressió «terrorisme militar». La repressió tingué un efecte il·limitat. Abastà tots els sectors socials, tots els racons del país, tota la seva estructura institucional, la seva economia, la seva estructura defensiva militar, la seva llengua, el seu sistema universitari, la seva organització gremial, els seus símbols i, tot plegat, el seu imaginari col·lectiu, atès que el seu propòsit fonamental era fomentar primer la por com a instrument de sotmetiment i, un cop aconseguida la submissió resultant, arribar a l'oblit del passat sobirà per sempre. El mateix Felip V expressà de manera clara la importància d'aconseguir esborrar de la memòria col·lectiva aquella situació política pretèrita:

Los fueros y antiguos usos de Cataluña que es lo que se debe olvidar y lo que absolutamente tengo negado y abolido.⁵

5. Archivo General de Simancas (AGS), lligall 5459, instrucció a Castel Rodrigo del 28 de maig de 1715.

1. *Gran Memorial* (25 desembre 1624).

2. «Son los catalanes aborto monstruoso de la política»; «Son los catalanes el ladrón de tres manos». Vegeu Francesc FERRER I GIRONÉS, *El gran llibre per la independència*, Barcelona, Columna, 2005, p. 30; *Catalanofòbia*, Barcelona, Edicions 62, 2000, p. 67.

3. Vegeu Carmen PÉREZ APARICIO, «La Guerra de Sucesión en Valencia. Retrospectiva historiográfica y estado de la cuestión», *Estudis: Revista de Historia Moderna* (València, Universitat de València), núm. 25 (2007), p. 303-329.

4. Vegeu Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya: Testimonis d'una repressió sistemàtica (1713-1715)*, Barcelona, Rafael Dalmau, 2005.

Abordem ara, en concret, els principals mitjans i instruments repressors utilitzats:

L'anul·lació *manu militari* de la sobirania catalana, les seves lleis i les seves institucions a partir de setembre de 1714, fou refermada amb el decret de Nova Planta de 1716. La crema de constitucions i privilegis i la destrucció de símbols propis de la sobirania catalana (vestits dels consellers de Cent, bancs del Consell...) o de la resistència contra els Borbó (campanes, piràmide del Born...) van ser alguns dels instruments aplicats per aconseguir la finalitat desitjada.

La confiscació de propietats públiques i privades com a botí de guerra⁶ tingué com un dels efectes secundaris, a més a més de la ruïna de les més de mil famílies afectades, i l'augment consegüent del patrimoni reial, el de la indefensió presidiària dels empresonats del 1714. Tampoc no cal menysprear l'efecte intimidatori d'aquesta acció. L'espoli dels patrimonis de la Diputació del General i del Consell de Cent barceloní fou absolut i, de fet, també creà escola posterior. La seu de la Diputació passà a ser ocupada per la Reial Audiència prevista a la Nova Planta.

La multiplicació de la pressió fiscal sobre el país, un dels objectius bàsics de l'absolutisme castellà, va retardar la recuperació econòmica de Catalunya, encara que no la va poder impedir a partir de mitjan segle XVIII. El Cadastre Reial, els nous impostos indirectes i el manteniment dels impostos anteriors significaren un augment de la càrrega impositiva total d'un 150 %. Un poble vençut i forçat a fer front a un fisc depredador tenia dues opcions, les dues favorables, si més no a curt termini, als objectius borbònics: centrar les energies en la feina del dia a dia o fugir del territori davant la incapacitat de fer front als pagaments d'impostos, que, cal recordar-ho, eren exigits expeditivament per via militar.

La presència d'un exèrcit d'ocupació permanent, de més de 30.000 efectius, el manteniment del qual anà a càrrec de la població, fou un dels elements intimidatoris de primer ordre. En el cas de Barcelona, el contingent d'ocupació se situava al voltant dels 6.000 militars, la qual cosa venia a representar una quarta part del total dels seus habitants. En aquest cas, aquesta presència assegurava la possibilitat de tirar endavant les obres de construcció de la ciutadella, circumstància que ja era considerada necessària per l'administració dels Habsburg durant la segona meitat del segle XVII.⁷ El de Girona va ser un cas extrem, atès que la tropa ocupant representava dues terceres parts del total de la població.

6. Antoni MUÑOZ i Josep CATÀ, *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*, Madrid, Muñoz-Catà, 2005, p. 255-256 (distribuïdor Rafael Dalmau).

7. Josep CATÀ i Antoni MUÑOZ, *Absolutisme contra pactisme: La ciutadella de Barcelona (1640-1704)*, Barcelona, Rafael Dalmau, 2008, p. 51.

Les prohibicions sobre la llengua catalana i la imposició de la llengua castellana foren el resultat d'un premeditat pla de substitució lingüística mitjançant el pas previ de l'arraconament a l'àmbit domèstic del català expulsant-lo de tot ús oficial, com s'havia començat a fer als comtats del Rosselló el 1700. Escollim, pel fet de ser altament significatiu, un dels abundants textos de l'època en aquest sentit:

[...] que en la Real Audiencia y ante los Corregidores se sigan los pleitos en Lengua Castellana [...] mandando al mismo tiempo V. Magestad que en todas las escuelas de primeras letras y de Gramática no se permitan libros impresos en lengua Catalana, escribir ni hablar en ella dentro de las Escuelas, y especialmente aprendan la Doctrina Cristiana en nuestra lengua; que por estos medios suaves se irá haciendo común en el Principado.⁸

S'ha d'afegir que la nova jerarquia eclesiàstica imposada pels nous governants s'afanyà a estendre la prohibició sobre el seu àmbit d'actuació, amb resultats desiguals, afavorida per la política borbònica d'empresonaments i desterraments de religiosos sospitosos d'haver simpatitzat amb la causa austriacista.⁹ Un capítol repressor a part, dins de l'àmbit cultural, fou la clausura de les cinc universitats catalanes, o estudis generals, de Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona i Vic, institucions tradicionalment oposades a l'absolutisme.

La repressió sobre les elits resistents, que patiren execucions, empresonaments i exilis, fou duríssima. Les execucions de líders militars com Bac de Roda i Josep Moragues, la d'aquest d'una brutalitat extrema i molt semblant a la que patí Manuel Descatllar a Perpinyà el 1674, cercaven incrementar la por sobre el gruix de la població. L'empresonament dels cabdills polítics i militars que no pensaren a fugir o que no pogueren fer-ho fou acuradament preparat i executat, moltes vegades amb justificacions més que rebuscades, com en el cas de Joan Antoni de Lanuça, i d'altres amb incompliment dels acords de capitulació existents. Cap dels afectats tingué la possibilitat de defensar-se en un judici previ perquè foren empresonats sense aquest requisit legal. Això ocasionà més d'un maldecap addicional a aquells que tingueren l'oportunitat, sobretot a partir de la Pau de Viena de 1725, de ser posats en llibertat.

8. Archivo Histórico Nacional (AHN), *Consejos*, lligall 6811-A, exp. 84, f. 205 i 205 bis. Resum a AHN, *Estado*, lligall 2973.

9. Antoni MUÑOZ i Josep CATÀ, *Repressió borbònica...*, p. 83-96.

3. LA REPRESSIÓ CONTRA ELS DIRIGENTS MILITARS I POLÍTICS¹⁰

Deu dies després que el duc de Berwick hagués promès no aplicar represàlies a Barcelona, canvià de parer i decidí empresonar una part dels dirigents de la resistència. Joris Prosper Van Verboom, en el seu conegut informe sobre aquests dies, assenyalava que el motiu d'aquest canvi d'actitud fou degut al fet d'assabentar-se que uns quants líders resistents es reunien cada dia a casa d'Antoni Villarroel. La tarda del dia 22 de setembre foren citats tretze dirigents militars de la resistència a casa del general Ribas. Un cop allí, foren desarmats, escorcollats i detinguts. Se'ls va permetre deixar instruccions escrites per a les seves famílies i, tot seguit, foren conduïts a un vaixell ancorat al port de Barcelona, que salpà la matinada del dia 25 rumb cap a Alacant. Per què no va salpar abans? Hom suposa que esperaven empresonar algú més, en particular el marquès del Poal i el seu germà Manuel Desvalls i de Vergós. El cert és que els dos germans fugiren cap a Gènova després de restar amagats gairebé dos mesos, atès que tenim documentada la seva arribada a aquell port el 18 de novembre.

Els tretze presos que van arribar al castell d'Alacant el migdia del 2 d'octubre foren: els catalans Josep Bellver i Balaguer, Sebastià Dalmau, Francesc Sans Miquel i Mont-rodon, el seu fill Ramon, Joan Llinàs i Escarrer, Joan Ramon Bordes, Francesc Vila i Lleó i Nicolau Aixandri. També ho feren els valencians Joan Baptista Basset i Ramos, Josep Vicent Torres i Eiximeno i Francesc Maians. Completaven el grup els aragonesos Cayetano Antillón i el capellà Simón Sánchez.

Els presos foren tancats al castell d'Alacant, sense comunicació entre ells, com si aquest fos el seu destí definitiu. Si llegim el que escrigué Francisco del Castillo, marquès de Villadarias, capità general de València, comprovarem que no seria així:

[...] siendo Estos reos, de una calidad tan vil, habiendo sido Caudillos de la rebelión y Cabezas de los mas obstinados, no deben mantenerse En toda la Corona de Aragón.¹¹

En rebre aquestes recomanacions, Felip V va consultar el representant francès Jean Orry. Aquest respongué que calia enviar-los tots a l'alcàsser de Segòvia, si bé en tres grups separats i molt vigilats. Poc després, però, la cort va decidir empresonar-los separatament: Dalmau, Torres, Aixandri, Antillón, Maians, Vila i Sánchez anirien a la ciutadella de Pamplona, mentre que Bellver, Basset, Bordes, els Sans, pare i fill, i Llinàs partirien cap al castell d'Hondarribia.

Un altre grup de presos, format per Villarroel, els catalans Miquel Ramon i Tord, Pere Vinyals, Eudald Mas i Duran i el castellà Antonio Chirino del Castillo, casat amb una catalana, fou embarcat el 19 d'octubre, a Barcelona, gairebé un mes després dels primers, i arribà a Alacant el dia 29. A aquest grup de cinc persones, Villadarias hi va afegir Joan Sebastià Soro, sergent major del regiment de Santa Eulàlia, empresonat a Peníscola. Tots sis foren conduïts al castell de San Antón de la Corunya.

Els sis de la Corunya, els sis d'Hondarribia i els set de Pamplona serien reclosos en cel·les separades, sense veure la llum, amb una nombrosa guàrdia que tenia prohibit parlar amb ells, i les seves estances serien escorcollades molt sovint. En principi, els presos de la Corunya gaudiren de condicions millors. Villarroel, per exemple, disposava de taula, cadira, ploma, paper i tinter, però, arran del seu intent de fugida el 1717, la duresa de la seva reclusió s'igualà a la de la resta.

En aquestes condicions rigoroses de captiveri, la majoria hi romangué onze anys. Antillón, Sánchez, Francesc i Ramon Sans i Joan Llinàs sortiren de la presó, després de demanar perdó a Felip V, el 1719. Els tres d'Hondarribia, és a dir, Bellver, Basset i Bordes, van patir l'empresonament més dur, malgrat que, fins fa poc, hom creia que s'havien pogut evadir de la presó.

Els cinc que restaven a Pamplona i els tres d'Hondarribia foren traslladats, el febrer del mateix any de 1719, a l'alcàsser de Segòvia a causa de la guerra amb França, dins del conflicte de la Quàdruple Aliança; allà romandrien fins a la firma del tractat de pau de 1725, a Viena. Els sis de la Corunya no es van moure del castell de San Antón i no van poder rebre l'ordre d'alliberament fins al 1725. Cal remarcar que Villarroel no va gaudir d'una vellesa confortable, com va publicar Carreras i Bulbena,¹² sinó que, a causa de la seva invalidesa, provocada pel captiveri, va morir quatre mesos després d'haver-li arribat l'ordre d'alliberament i va ser enterrat per la caritat pública a la mateixa Corunya.¹³

Dels dirigents militars que patiren les represàlies del Borbó cal destacar, també, dos aspectes. La cort de Madrid no va preveure cap assignació econòmica per mantenir-los i, en un principi, van haver de vendre les seves pertinences, com roba, anells, canelobres i estris de taula. Els seus familiars no els podien oferir cap ajut perquè tenien els seus béns segrestats. Abans que morissin de fam, Felip V encarregà a l'intendent José Patiño y Rosales que deduís, del producte de les seves hisendes confiscades, tres rals al dia per al sosteniment de cadascun. Bellver i Basset, que no disposaven de

10. Vegeu Antoni MUÑOZ i Josep CATÀ, *25 presos polítics del 1714*, Barcelona, Rafael Dalmau, 2011.

11. AHN, *Estado*, lligall 742.

12. Josep Rafael CARRERAS I BULBENA, *Villarroel, Casanova, Dalmau: Defensors heroics de Barcelona en el setge de 1713-1714*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1995.

13. Antoni MUÑOZ i Josep CATÀ, *Repressió borbònica...*, p. 249-254.

béns propis, reberen els tres rals a través de la hisenda reial. Un altre aspecte destacat, com s'ha comentat abans, fou que el seu empresonament no va passar per cap procés o instrucció previs. Per això, quan feien alguna súplica al rei, cap buròcrata no semblava saber qui eren ni per què estaven empresonats. Davant una petició de Basset, el 1721, consultat Miraval, ministre de Justícia, aquest digué:

[...] no Tengo noticia de quien sea este sujeto.¹⁴

La petició passà a mans del marquès de Castelar, ministre de Guerra, el qual afirmà:

Se han buscado estas noticias en la secretaría de mi cargo sin haberlas podido hallar [...] no hay más papeles que los causados desde Diciembre de 1714 que se estableció, y que su prisión y los motivos que dio para ella sucedieron en los años antecedentes.¹⁵

La súplica de Dalmau rebé una resposta semblant per part de la Cambra de Castella: no sabien qui era ni per què estava empresonat. La indefensió d'aquests dirigents empresonats fou absoluta. Per la seva esgarri-fosa reclusió podem destacar el cas de Joan Ramon Bordes, que romangué tancat dins d'un pou d'aigua durant tres anys, a Hondarribia. Quan el van treure, l'artritis que patia li havia paralytitzat els braços.

Tot seguit, passem a referir-nos a la repressió patida pels dirigents polítics. Creiem que la decisió de castigar-los començà arran de la carta que escrigué Josep de Taverner i d'Ardena, nomenat jutge del Breu Apostòlic per Felip V, al ministre José de Grimaldo el 8 de desembre de 1714. En aquell escrit indicava que, d'acord amb la junta de govern interina, estava procedint a l'expulsió de tots els capellans i frares que havien destacat en la resistència, però que alhora s'adonava que no s'estava aplicant cap càstig als dirigents civils que van encapçalar la defensa:

[...] en tiempo que los Principales Caudillos de los Voluntarios y Migueletes, que son los que realmente han tenido amotinado el País, particularmente durante el Bloqueo y sitio de Barcelona, viven con toda tranquilidad en sus Casas.¹⁶

Els primers bandejats foren Josep Galceran de Pinós i de Rocabertí i Grau de Peguera, que foren enviats a Peñíscola per ordre del nou capità general, T'Serclaus de Tilly, escortats per cinquanta soldats de cavalleria. Villadarias, de seguida, va voler desfer-se d'ells manifestant al secretari de Guerra Fernández Durán que:

En el Castillo de Peñíscola hay una gran multitud de presos, y dos genios tan peligrosos son capases, de mover algún alboroto.¹⁷

Arran d'aquest parer, foren tramesos a la ciutadella de Pamplona, on arribaren el 6 d'abril de 1715 i foren tancats en cel·les aïllades.

T'Serclaus, que era un home d'edat avançada, no estava disposat a ficar-se en més complicacions i no va continuar endavant amb la repressió. Després de la seva mort, el setembre de 1715, la seva vídua va cremar tota la seva documentació i per això és molt difícil trobar informació sobre l'esdeveniment durant els primers sis mesos de 1715.

El nou capità general, el marquès de Castel Rodrigo, no va necessitar cap indicació de la cort per reiniciar la repressió contra els dirigents de les institucions catalanes. Els primers foren Salvador de Tamarit i de Vilanova, i els germans Ribera i d'Espuny-Claramunt, Josep Antoni i Carles, que celebraven reunions a llurs domicilis, on Castel Rodrigo no trobà manera d'introduir cap espia. Malgrat l'absència de proves, el capità general va suggerir a la cort bandejar-los a tres ciutats de Castella. El marquès d'Andía, home fort de la Cambra de Castella, va estar d'acord amb ell:

[...] sobre ser Catalanes, la facilidad, e inclinación de esta Nación a la rebeldía, y haberlo sido estos sobre los Conventículos, que entre sí tienen [...] pero no habiendo prueba real no se puede pasar a mayor castigo, que el que propone el Marqués de Castel Rodrigo.¹⁸

Felip V va decidir confinar Tamarit a Valladolid; Carles Ribera, a Lleó, i Josep Antoni Ribera, a Burgos. El corregidor de Valladolid va empresonar Tamarit, encara que l'ordre només establia el seu confinament a la ciutat.

Cal fer un parèntesi per exposar la repressió patida per Joan Antoni de Lanuça, comte de Plasència, protector del braç militar i aferrissat defensor de les Constitucions catalanes. Castel Rodrigo, en les seves ànsies persecutòries, va manar escorcollar la correspondència que mantenien els comerciants catalans amb els seus agents a Itàlia i va descobrir que, mitjançant el comerciant de teixits Segimon Milans, el comte de Plasència havia rebut una petita quantitat de diners enviada per la seva filla des de Viena. El 2 de maig de 1716 va fer escorcollar casa seva i es van trobar dos pagarés que no sabem si eren anteriors al ban del 16 de desembre de 1715, que prohibia la comunicació amb país enemic. Això no obstant, cal que tinguem present que aquest ban no feia cap esment de l'enviament de diners. Tot i que no tenia proves definitives, Castel Rodrigo va decidir bandejar Lanuça a Salamanca el 12 de maig.

14. AGS, *Estado*, lligall 7846, carta del 12 d'abril de 1721.

15. AGS, *Estado*, lligall 7846.

16. AGS, G-J, lligall 744.

17. AGS, *Secretaría de Guerra*, lligall 1598.

18. AGS, G-J, lligall 744.

Coneguda la decisió a Madrid, el ministre Miraval va considerar que Salamanca estava massa a prop de Portugal i decidí que el confinament fos a Segòvia.

Com a resum final del desenllaç del destí d'aquests dirigents polítics, direm que Carles Ribera va morir a Lleó el 1716, a conseqüència de les ferides que havia patit al setge de Barcelona. Peguera pensem que també devia morir aviat, perquè des de la seva arribada a Pamplona no n'hem trobat cap notícia. Francesc de Castellví diu que va morir en aquesta ciutat el 1716. En canvi, Galceran de Pinós, per la seva malaltia, fou autoritzat a anar a Saragossa, on s'havia de presentar cada dia al comandant. No trigaria gaire la cort a pensar que es trobava massa a prop de Catalunya, i, malgrat el seu estat, forçar-lo a marxar a Burgos, on definitivament romandria fins a la seva mort, el 16 de febrer de 1718.

El bandejament, per a molts d'ells, en edat avançada o amb greus problemes de salut, equivalia a una mort anunciada. Josep Antoni Ribera fou alliberat el 29 de novembre de 1721, mentre que son germà Carles, com ja hem esmentat abans, ja era mort, tal com informava Francesc Ametller:

[...] el malo, y perjudicial fue Don Carlos que ha muerto ya; y que este Don Jose es hombre quieto de apacible condición.¹⁹

Joan Antoni de Lanuça, després de sol·licitar en diversos memorials poder restar amb la seva família a València, atesos les seves malalties i els seus vuitanta anys d'edat, aconseguí que Miraval, ja governador del Consell de Castella, recomanés al monarca espanyol, el 28 d'octubre de 1723, el següent:

Soy de parecer, que el Rey, Usando de clemencia, se puede dignar de conceder a este Caballero, el último consuelo de que vaya a morir, entre su Mujer e hijos, que acaso le podrá servir de algún desengaño, el verles en el infeliz estado.²⁰

Això no obstant, pensem que Lanuça no sobrevisqué gaire temps més, perquè les reclamacions posteriors dels seus béns segrestats, arran de la Pau de Viena de 1725, les va fer només la seva muller. Tamarit no sortí de Valladolid fins al 10 de novembre de 1725, després de la signatura del tractat de pau entre els reis d'Espanya i d'Àustria.

4. LA REPRESSIÓ POPULAR

L'eliminació del sistema pactista català suposà també l'eliminació d'un sistema de garanties individuals com les processals, el dret de reparació i la inviolabili-

tat de domicili i de correspondència. Aquest fet facilità que, un cop acabada la guerra, les presons i els espais habilitats per a tal finalitat estiguessin pleníssims de gent de tota condició social. Les condemnes a galeres foren abundants, així com les execucions anteriors i posteriors a la publicació del ban de prohibició d'armes el 3 d'octubre de 1714. En força ocasions els cadàvers dels executats eren exposats, com va passar el 1713 en el cas de Bac de Roda, a les vies d'accés de les poblacions respectives. La intenció d'integrar la por com a element de dissuasió en la vida quotidiana era ben evident. La cruesa de la repressió ja havia estat experimentada per les tropes borbòniques en territori hispànic i també, arran de les revoltes dels Angelets de la Terra, als comtats catalans del nord quaranta anys abans.

5. BARCELONA I LA CIUTADELLA

La pretensió de bastir una ciutadella a Barcelona que servís per assegurar el domini de la ciutat i de tot el Principat sorgí amb força a la cort hispànica el 1640, arran de l'inici de la Guerra de Separació.²¹ El projecte quedà ajornat per les circumstàncies desfavorables a la Corona hispànica que tingueren lloc durant la segona meitat del segle XVII. El 1704, amb una Barcelona que ja havia estat assetjada per la flota austriacista, i davant el fràgil estatus sorgit de les Corts de 1701-1702, el projecte es tornà a posar sobre la taula. El 1714, amb totes les condicions favorables per impulsar el projecte, i després d'un debat previ molt significatiu sobre el futur de Barcelona,²² s'encarregà el projecte a l'enginyer militar Joris Prosper Van Verboom. La construcció, que finalitzà el 1718, suposà la destrucció d'una part del barri de la Ribera, que venia a representar un 18 % de la superfície total de la ciutat. El Born deixà de ser el centre neuràlgic de la ciutat. Felïçment avui coneixem una part d'aquell tros de ciutat desapareguda i la podem observar, estudiar i valorar, gràcies al treball de recerca realitzat per Albert Garcia Espuche i als serveis d'El Born Centre Cultural. D'altra banda, la ciutadella, odiada per la població barcelonina durant segle i mig, fou enderrocada, quasi totalment, el 1869.

6. BALANÇ DE LA REPRESSIÓ

Sense deixar de banda les atzagaiades repressores patides durant el curs de la guerra, el període entre 1714 i 1725, any en què se signà la Pau de Viena, fou el de

21. Josep CATÀ i Antoni MUÑOZ, *Absolutisme contra pactisme*, p. 13.

22. Antoni MUÑOZ i Josep CATÀ, *Repressió borbònica...*, p. 130-132.

19. AGS, G-J, lligall 3.

20. AGS, *Estado*, lligall 7858.

màxim rigor repressiu. Contribuïren, també, a la duresa del període els efectes de la guerra de la Quàdruple Aliança i la nova onada repressiva que aquesta provocà en el país, sobretot l'any 1719. Això no obstant, malgrat que el rigor va anar de baixa, entre 1725 i 1736 encara es donaren força casos de persecució, provocats tant per l'animadversió de la cort espanyola i la seva desconfiança total sobre tot allò que fos català, sectors botiflers inclosos, fenomen aquest també present al regne de València, com per les conseqüències de les obligacions de devolució patrimonial que Felip V havia acceptat a Viena, que despertaren cert estat d'il·lusió entre la població catalana, il·lusió que disparà les alarmes de les autoritats borbòniques, que tornaren, temporalment, als mètodes repressius més rigorosos. En tot cas, si bé l'impacte immediat de la repressió fou brutal, un repàs a la història posterior no pot més que certificar el fracàs del seu gran objectiu: l'oblit. El creixement econòmic i demogràfic de la segona meitat del segle XVIII i la Renaixença del segle XIX, basada en aquell, posaren les bases del catalanisme contemporani i la recuperació d'un cert nivell d'autogovern durant els períodes 1914-1923, 1931-1936 i de 1980 en endavant. Actualment, el Parlament de Catalunya ocupa l'antic arsenal de la ciutadella; el monument al general Moragues està situat de cara a l'espai on el seu cap penjà durant dotze anys; Villarroel, Casanova i Bac de Roda tenen carrers importants a Barcelona, com també les institucions que es volgueren relegar a l'oblit (Corts Catalanes, Diputació i Consell de Cent); la llengua catalana torna a ser oficial; les universitats clausurades tornen a estar en funcionament, i l'interès ciutadà pel coneixement del que aquella guerra i les seves conseqüències significaren va en augment, com aquest mateix Congrés acredita.

7. BIBLIOGRAFIA

- ALBAREDA, Joaquim. *La Guerra de Sucesión de España (1700-1714)*. Barcelona: Crítica, 2010.
- ALCOBERRO, Agustí. *L'exili austriacista, 1713-1747*. Barcelona: Fundació Noguera, 2002. 2 v.
- BARNIOL, Florenci; VILAMALA, Jordi. *Francesc Macià i Ambert, Bac de Roda (1658-1713): Família i trajectòria d'un dirigent de la Guerra de Successió*. Les Masies de Roda: Ajuntament de les Masies de Roda, 2007.
- CAMPS, Joaquim. *El Decret de Nova Planta*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1963.
- CARRERAS I BULBENA, Josep Rafael. *Villarroel, Casanova, Dalmau: Defensors heroics de Barcelona en el setge de 1713-1714*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1995.
- CASTELLVÍ, Francesc de. *Narraciones históricas*. Edició a cura de Josep M. Mundet i Josep M. Alsina. Madrid: Fundación Francisco Elías de Tejada y Erasmo Pércopo, 1997-2002. 4 v.
- CATÀ, Josep; MUÑOZ, Antoni. *Absolutisme contra pacifisme: La ciutadella de Barcelona (1640-1704)*. Barcelona: Rafael Dalmau, 2008.
- CERVERA, José L. *Basset: mite i realitat de l'heroi valencià*. València: Tres i Quatre, 2003.
- FERRER I GIRONÈS, Francesc. *La persecució política de la llengua catalana: Història de les mesures preses contra el seu ús des de la Nova Planta fins avui*. Barcelona: Edicions 62, 1985.
- *Catalanofòbia: El pensament anticatalà a través de la història*. Barcelona: Edicions 62, 2000.
- *El gran llibre per la independència: Mil raons a favor de les llibertats de Catalunya (1461-2005)*. Barcelona: Columna, 2005.
- LLUCH, Ernest. *La Catalunya vençuda del segle XVIII: Foscors i clarors de la Il·lustració*. Barcelona: Edicions 62, 1996.
- MUÑOZ, Antoni; CATÀ, Josep. *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*. Madrid: Muñoz-Catà, 2005. [Distribuïda per Rafael Dalmau]
- *25 presos polítics del 1714*. Barcelona: Rafael Dalmau, 2011.
- PÉREZ APARICIO, Carmen. «La Guerra de Sucesión en Valencia. Retrospectiva historiográfica y estado de la cuestión». *Estudis: Revista de Historia Moderna* [València: Universitat de València], núm. 25 (2007), p. 303-329.
- PLADEVALL, Antoni. *Francesc Macià i Ambert, "Bac de Roda": Heroi de la Guerra de Successió*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1996.
- *El general Josep Moragues, heroi i màrtir de Catalunya*. Barcelona: Abadia, 2007.
- PUJAL, Lluís. *Ermengol Amill, heroi de la Guerra de Successió*. Barcelona: Pòrtic, 1984.
- *General Moragues, màrtir de Catalunya*. Barcelona: Pòrtic, 1985.
- *Antoni Desvall i de Vergós, marquès del Poal*. Barcelona: El Llamp, 1988.
- SERRA, Francesc. *Els herois del 1714: Els defensors de Catalunya*. Barcelona: Base, 2013.
- TARTER, Ramon. *Rafel Casanova*. Moià: Modilianum, 1996.
- TORRAS I RIBÉ, Josep M. *Felip V contra Catalunya: Testimonis d'una repressió sistemàtica (1713-1715)*. Barcelona: Rafael Dalmau, 2005.